Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

6 SÖNDAG 21 NOVEMBER 2021 ■ DAGENS NYHETER

DAGENS NYHETER ■ SÖNDAG 21 NOVEMBER 2021 7

KULTURSÖNDAG HELGINTERVJUN

Ai Weiwei

”Makten i Kina är döv, stum och utan behov av argument”

Den regimkritiska kinesiska konstnären Ai Weiwei greps för tio år sedan och fördes bort till okänd ort. 2015 återfick han oväntat sitt pass och har sedan dess levt i exil i Europa. **Daniel Birnbaum** träffade Ai Weiwei för ett stormigt samtal om konst, klimat, flykt – och om att sitta fängslad utan att ens veta vilket brott man misstänks för. ”Makten vill inte vara begriplig.”

Text: **Daniel Birdbaum**
Foto: **John Scarisbrick**

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

KULTURSÖNDAG HELGINTERVJUN

"Om jag skrivit boken själv? Jag har jobbat med den i tio år! Helt själv, faktiskt. Vad tror du? **Jag kan pissa själv också. Kom ska jag visa er.**"

och att jag sålde värdelös konst i USA för obegripliga summor. Åtta tusen amerikanska dollar för ett djurhuvud i järn!

– Gång på gång satte de på mig en ögonbindel så att jag inte skulle kunna se någonting. Plötsligt drogs den av. Ibland var det inte den smale mannen som ställde frågorna, utan en annan, fetare typ.

Weiweis egentliga brott var av ekonomiskt slag, förklarade männen. Skattebrott. Dessutom var de kinesiska djurhuvudena plagiat. Att han sålt konst i USA var ett allvarligt problem som de återkom till.

– Jag förklarade att det är svårt att förstå varför somliga människor är beredda att betala så mycket för konstverk. Inte heller jag kan ju riktigt förklara hur det är möjligt.

Veckorna gick och förhören pågick dag och natt. Efter en tid verkade de två männen själva rätt uttröttade, till och med uträkade.

Då blev allt plötsligt värre. Han togs till en militäranläggning. Två fångvakter i gröna uniformer satt inne i cellen dygnet runt, så nära att de kunde röra vid honom. De byttes ut då och då, men Weiwei lämnades aldrig ensam.

– Ljuset i taket släcktes aldrig. Jag fick sova högst några timmar. Ibland bara två. En dag förklarade en av vaktarna att jag skulle få träffa min hustru. Men jag fick bara säga tre saker: Att jag behandlades väl. Att förhören gällde ekonomiska oegentligheter. Samt att min familj under inga omständigheter fick ha kontakt med journalister.

Han fördes till ett rum där hustrun väntade. Och de tilläts samtala helt kort innan hon fördes bort utan vidare förklaring.

Vad lär man sig av att sitta fängslad utan att veta vilket brott man är misstänkt för?

Hans beskrivningar påminner alltmer om Kafka.

Makten behöver inte formulera sig, den behöver inga ord. Den behöver inte vara meningsfull eller logisk, den vinner snarare på att vara obegriplig.

– Om man börjar tolka och försöka förstå gör man sig bara ännu mindre. Finns det några mönster i detta? Kan jag säga något som bättrar på mina chanser? Alla sådana tankegångar är meningslösa, de biter inte på den totala makten. Den är döv, stum och utan behov av argument.

Över hela världen organiserades demonstrationer och stödarrangemang under rubriken "Free Ai Weiwei". Många av de största museerna protesterade. Om detta hade någon avgörande betydelse kan han inte svara på.

På den åttioförsta dagen blev han åter försedd med ögonbindel. Han kördes till en polisstation. Där väntade hans mor och hans hustru. Han tvingades att signera ett antal dokument och inför en videokamera lova han att aldrig mer skulle använda internet eller träffa främlingar. Sen fick de gå hem tillsammans, alla tre.

– Det gör ont att höra saker som "Du kommer aldrig att se din mor igen" eller "Du kommer aldrig att se din son igen". Jag skulle ljuga om jag sa något annat.

I cellen föddes tanken på en bok. När vi ses i Lissabon har manus just gått i tryck. Det är en självbiografi som kommer ut på en mängd språk under de närmaste månaderna.

Idiotiskt nog frågar jag om han skrivit boken själv. Det borde jag inte ha gjort. Det är ju inte helt ovanligt att kända personer får hjälp att skriva böcker om sig själva, men för Weiwei är frågan uppenbarligen en förolämpning.

– Om jag skrivit boken själv? Jag har jobbat med den i tio år! Helt själv, faktiskt. Vad tror du? Jag kan pissa själv också. Kom ska jag visa er.

Han promenerar ivägg över gården och insisterar på att John och jag följer med ända fram till den lilla herrtoaletten. Han lämnar dörren öppen för att möjliggöra bildbevis.

Så var det avklarat och vi kan återkomma till "1000 years of joys and sorrows", som just kommit ut. Titeln är hämtad från en dikt av hans far, poeten Ai Qing (1910–1996). Det har blivit en bok också om fadern.

– Jag ångrar att jag aldrig lärde känna honom på djupet. Avståndet mellan oss förblev överbryggligt och i dag förstår jag att det var mitt fel. Jag har skrivit boken för att nå ut till alla försökt att förklara vem jag är och vad jag upplevt. Titeln till boken kommer från en av min fars bästa dikter.

Weiweis far var en av Kinas ledande författare. På slutet av 1920-talet reste han till Paris för att studera måleri på École des Beaux-Arts. Han kom i kontakt med avantgardistiska kretsar och tog med sig de experimentella idéerna när han några år senare återvände till Shanghai. Han blev medlem i kommunistpartiet och stod under en tid Mao Zedong nära men föll i onåd och tvingades till omskolning på landet. På 1950-talet skickades han till ett arbetsläger i Xinjang tillsammans med sin familj.

– Min far fick uppleva den mest extrema form av förnedring. Han fick städa arbetslägrets toaletter. När medfångarnas avföring frusit till is fick han hacka ren toaletterna.

Weiwei föddes samma år som familjen skickades till lägret. På sin telefon har han en bild av den håla i marken som var deras bostad.

– Att jag levt där, på botten, gör att jag åtminstone kan göra mig en föreställning om vad människor på flykt genomlider. Ibland har jag fått frågan om det funnits en verkligt lyckligt tid i mitt liv. Vad jag vet är att dagen då vi fick lämna gropen är den bästa dagen.

Likt sin far har Weiwei under perioder åtnjutit politiska privilegier för att sedan falla i onåd. Han var Kinas mest omskrivna konstnär utanför hemlandet redan för femton år sedan. När "Fågelboet", Pekings idrottsarena, byggdes för Olympiaden 2008 var Weiwei med i teamet som konsnärlig rådgivare. Mer officiellt uppdrag är svårt att föreställa sig. Två år senare satt han i husarrest.

– Det är sant, likt min far har jag fått stora möjligheter. Sedan har jag bestraffats precis som han. Det låter märkligt, men ibland kände jag att jag var avundsjuk på min far. Han fängslades. Det var åtminstone ett svar. Jag fick länge inget svar alls, inga reaktioner. Bara tystnad.

Likt sin far lämnade Weiwei Kina som ung man. I hans fall blev det inte Paris utan New York, där han som ung såg konst av Marcel Duchamp och Andy Warhol. Det blev utgångspunkten för hans arbete med funna objekt som manipuleras och kombineras på ständigt nya vis. Fotografier från tiden i New York visar honom framför Duchamps *ready-mades*.

Weiwei har ett av konstvärldens mest aktiva Instagramkonton. Att följa honom är att ta del av ständiga kontroverser, små och stora. Ibland är de kanske inte helt nödvändiga, som när han efter att operaproduktionen i Rom ställts in postade: "Corona-viruset är som pasta. Kineserna uppfann det men italienarna kommer att sprida det över hela världen." Han vill skapa bråk.

Instagramkontot tycks utgöra en blandning av dagbok och visuellt råmaterial. Så småningom finner projekten sin form som konst. Som film, fotografi eller skulptur.

Ett antal fotografier av Weiwei har blivit virala. Ett av dem, från 2010, visar honom med ompiskstrar huvud efter att han misshandlats av kinesisk polis. På en annan hårt kritiserad bild ligger han på stranden i samma ställning som den drunknade syriske pojken Alan Kurdi som 2016 flöt i land på en turkisk strand.

Bilden kommer på tal när vi har ett samtal på zoom inför ett stort antal studenter på konstskolan Städelschule i Frankfurt. De ställer frågor som inte direkt är inställsamma.

– Vad gav dig rätten att göra bilden där du är den döde pojken, frågar en kvinnlig målare.

Weiwei exploderar:

– Rätten? Vad är det för en fråga till en konstnär? Jag har väl rätten att göra vad jag vill! Varför skulle jag inte ha rätt att göra detta?

Sedan lugnar han ner sig och förklarar att idén inte alls varit hans utan kom från en indisk fotograf som dokumenterade hans aktiviteter på Lesbos.

– Varför skriver du inte poesi som din pappa, undrar någon.

– Jag önskar att jag hade kunnat, det är den högsta konstformen. Den mest personliga och mest förfinade. Min far kunde det. Inte jag, säger Ai Weiwei.

När jag för några år sedan arbetade med att bjuda in gäster till de samtal som äger rum under Nobelveckan i Stockholm lyckades vi få dit Patti Smith, Marina Abramovic och många andra, men inte Weiwei. Varför var han så ovillig?

– Jag har aldrig känt något riktigt förtroende för priset. Hela processen kring min vän Liu Xiaobo, som fick fredspriset, hade sidor som jag inte vill gå in på. Och vad gäller litteraturpriset fanns det en översättare iAkademiensom tycks ha haft alltför mycket att säga till om.

Jag förstår att han menar den i dag bortglömde Göran Malmqvist. Kanske tycker Ai Weiwei att hans far borde ha fått priset. Jag kan inte låta bli att fråga om han själv skulle acceptera fredspriset om det blev aktuellt.

– Visst, gärna. Jag behöver nya skor.

När Weiwei blir en rasande drake är han inte så kul att ha att göra med. Hans första arbete med virtuell verklighet, "Omni", producerades av konstlaboratorietAcute Art i London, som jag i dag arbetar med. Det var mitt uppdrag att hitta ett sätt att visa verket för en stor publik. Men hur? Inte lätt.

Weiwei hade ingen föreställese för utmaningen och blev alltmer omedgörlig och ibland direkt oförskämd. Till slut erbjöd sig tidningen The Guardian att presentera verket på sin Youtubekanal som del av ett samtal. Bara den första timmen sågs filmen av 100 000 människor.

Sedan dess är draken Weiwei nästan helt försvunnen ur mitt liv.

I dag kretsar hans mest ambitiösa arbeten runt samspelet mellan ekologi och humanitära katastrofer. Nästa film ska handla om djurens rättigheter, förklarar han.

Kan konstlivet ha en roll i klimatkrisen, undrar jag.

Weiweis omedelbara reaktion är en grimas. Han tittar i kors för att demonstrera hur inskränkt konstlivet är.

Men sedan säger han att museerna ändå erbjuder en plattform för att få ut viktiga budskap.

– Klimatkrisen är inte ett isolerat problem. Allt hänger samman i världsekonomin. Jag kan bara påminna om repliken i filmen "Alla presidentens män": "Follow the money." Det var det jag försökte göra när det gäller skövlingen av Brasiliens regnskogar. Det är ingen hemlighet att Kina har stora ekonomiska intressen i Brasilien. Det var inte heller någon slump att en nyutnämnd Bolsonaro reste till Kina för att hylla ländernas ekonomiska samarbete.

Lägger Kina bakom alla problem på jordklotet? frågar jag utan att riktigt mena allvar.

– Ganska många, i alla fall i mitt liv. Och även i ditt, även om du inte riktigt begripit det. Min bok handlar också om Kina. Läs den så kan vi pratas vid igen.

Daniel Birnbaum
kultur@dn.se

Ai Weiwei.

Född: 1957 i Peking. **Familj:** Son till poeten Ai Qing och konstnären Gao Ying. Gift med konstnären Lu Qing och har en son. **Bakgrund:** Fadern stämplades som folkfiende av regimen i Kina och Ai Weiwei växte upp med sin familj i arbetsläger.

Utbildade sig så småningom vid filmhögskolan i Peking, och bodde, studerade och arbetade i USA 1981–1993. **Konst och aktivism:** **Har gjort flera kampanjer för yttrandefrihet och mot korruption, bland annat hungerstrejkade han i solidaritet med offren för massakern på Himmelska fridens torg 1989. Har gjort uppmärksammade performanceverk som "Dropping a Han dynasty urn" (1995) där han krossade en 2 000 år gammal urna. Var 1997 med och grundade galleriet China art archives & warehouse.**

Fängslandet: **2011 greps Ai Weiwei och fängslades på okänd ort i 81 dagar. Han frigavs sedan men fick reseförbud och förbjöds internetkommunikation. 2015 återfick han sitt pass och har sedan dess levt i Europa.** **Aktuell:** **Med memoaren "1000 years of joys and sorrows" (Crown, 2021).**

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

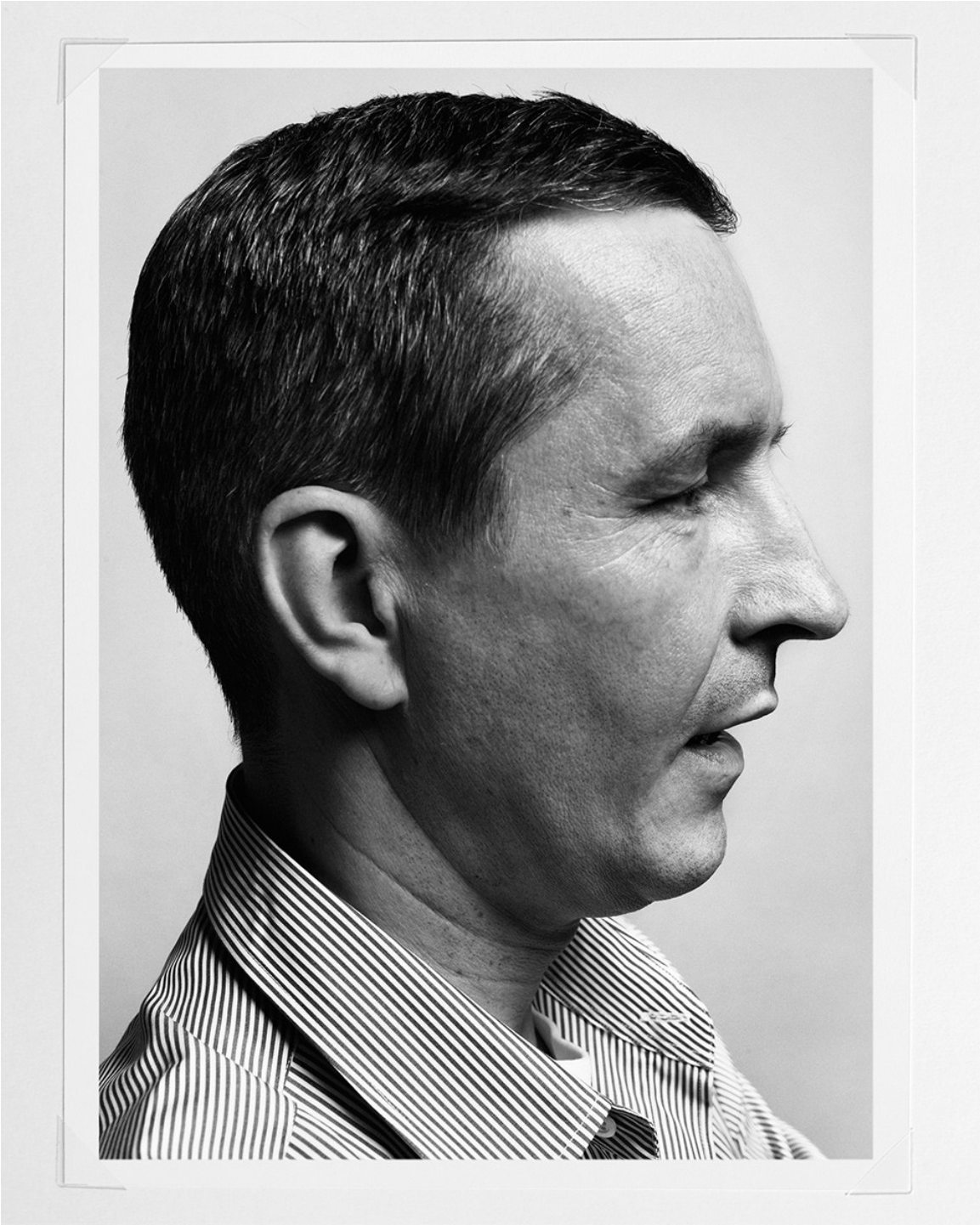

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

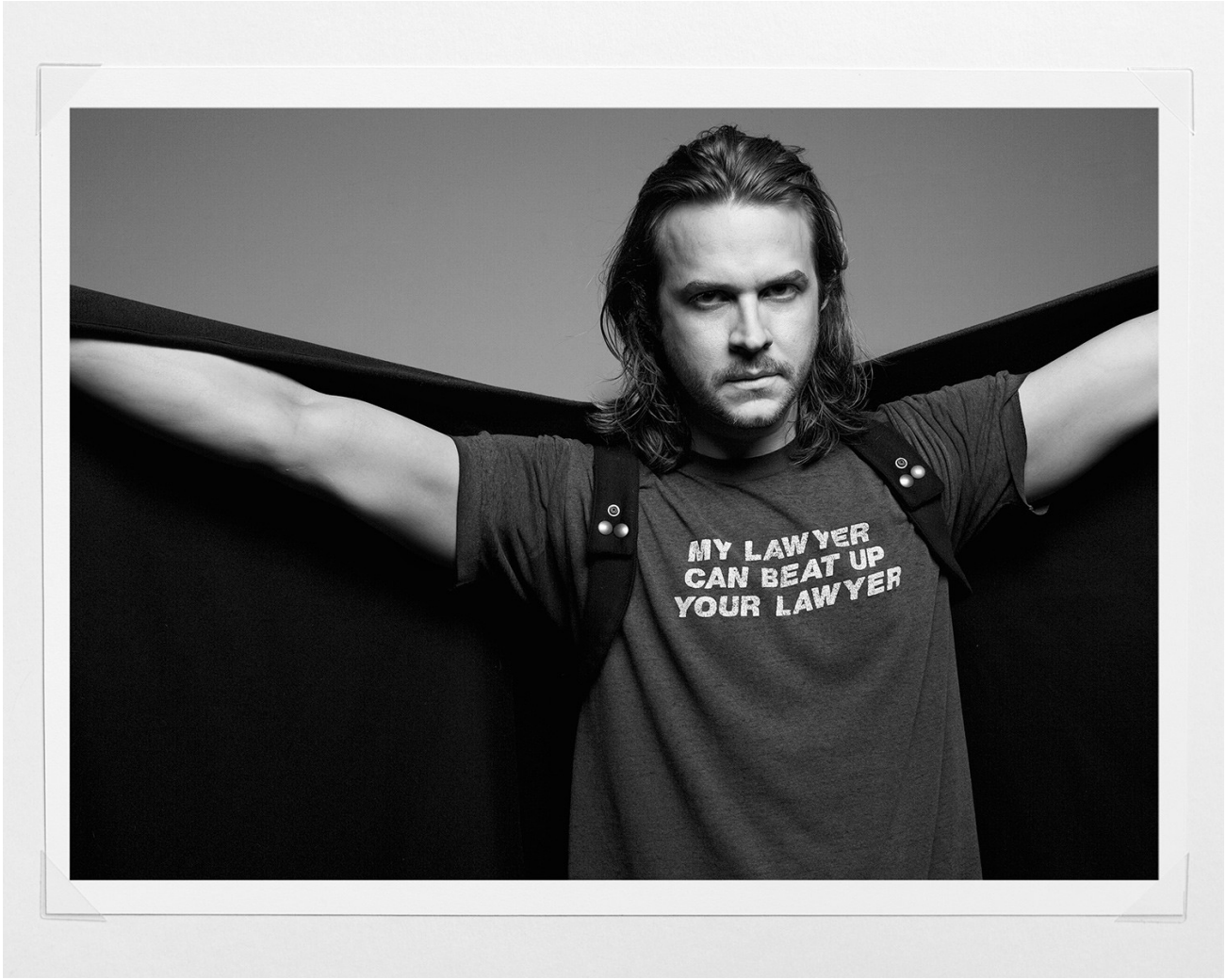

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

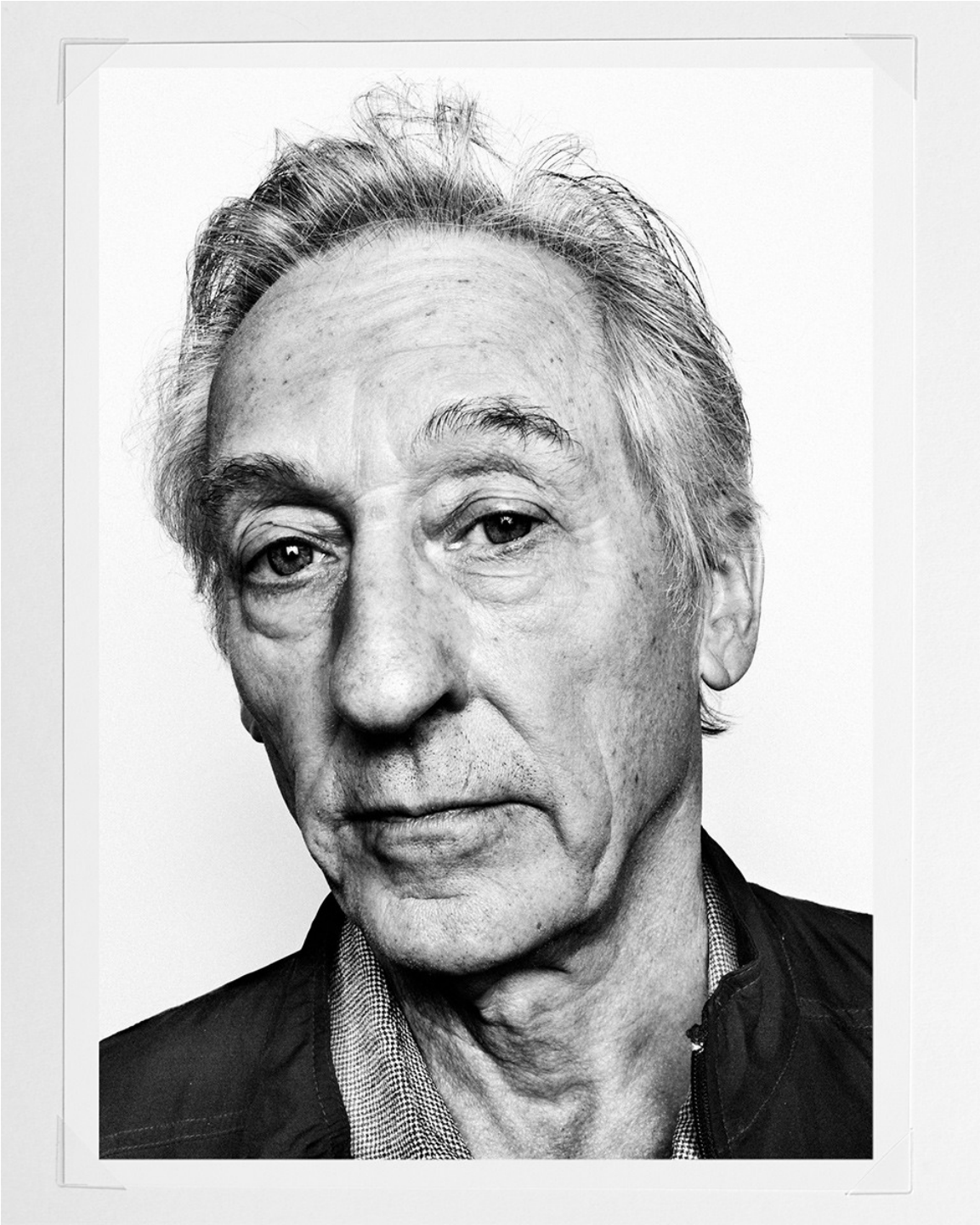

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

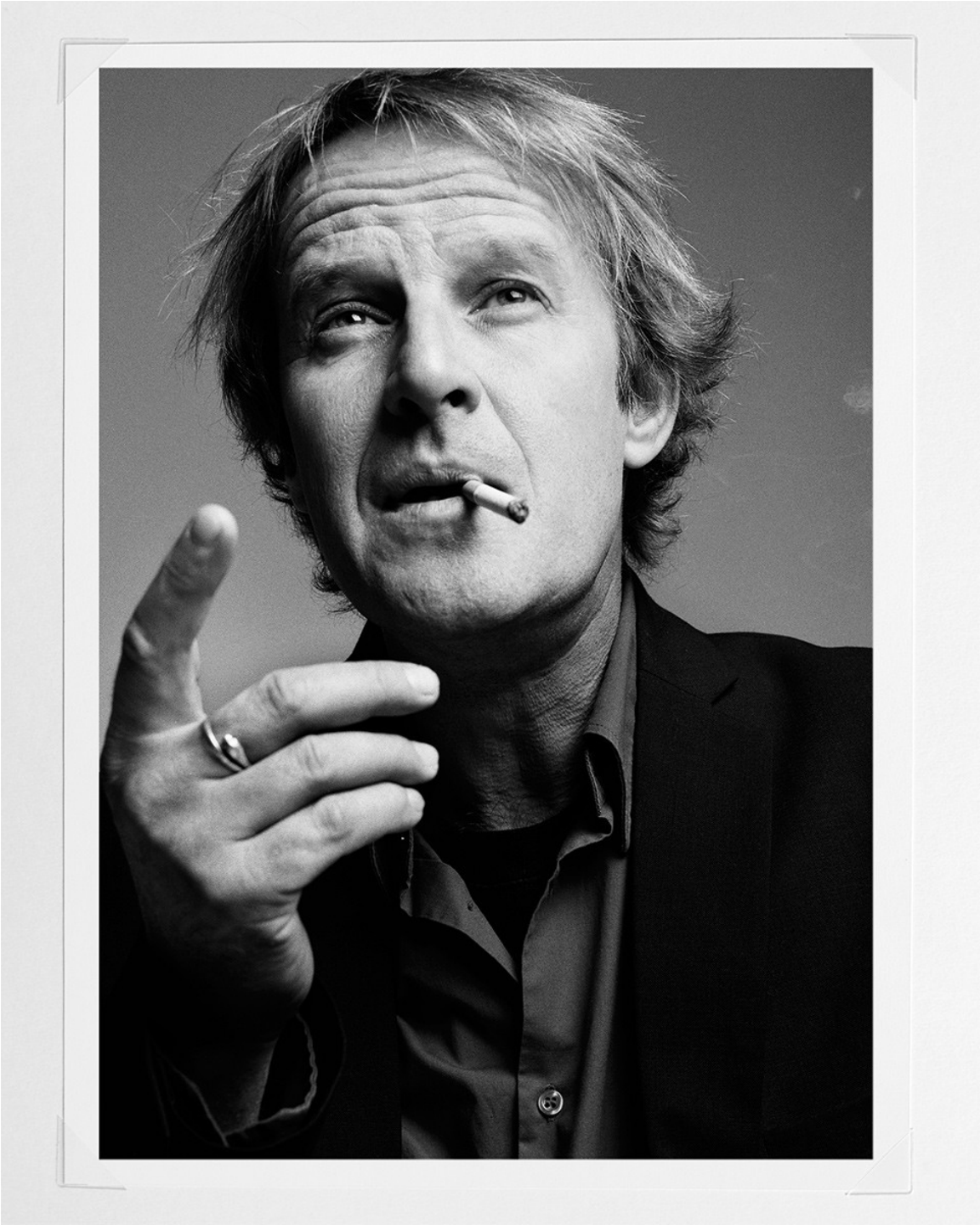

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

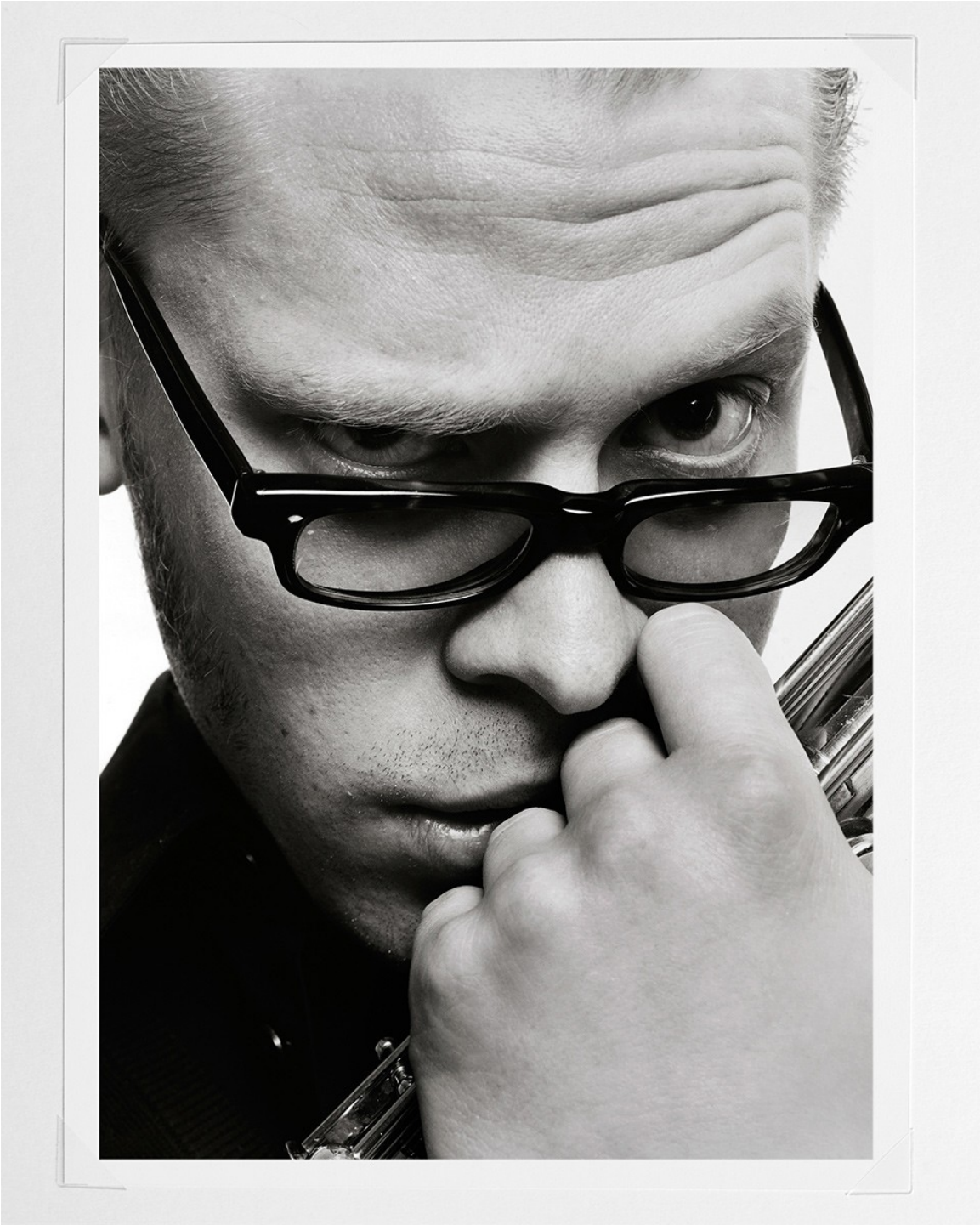

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

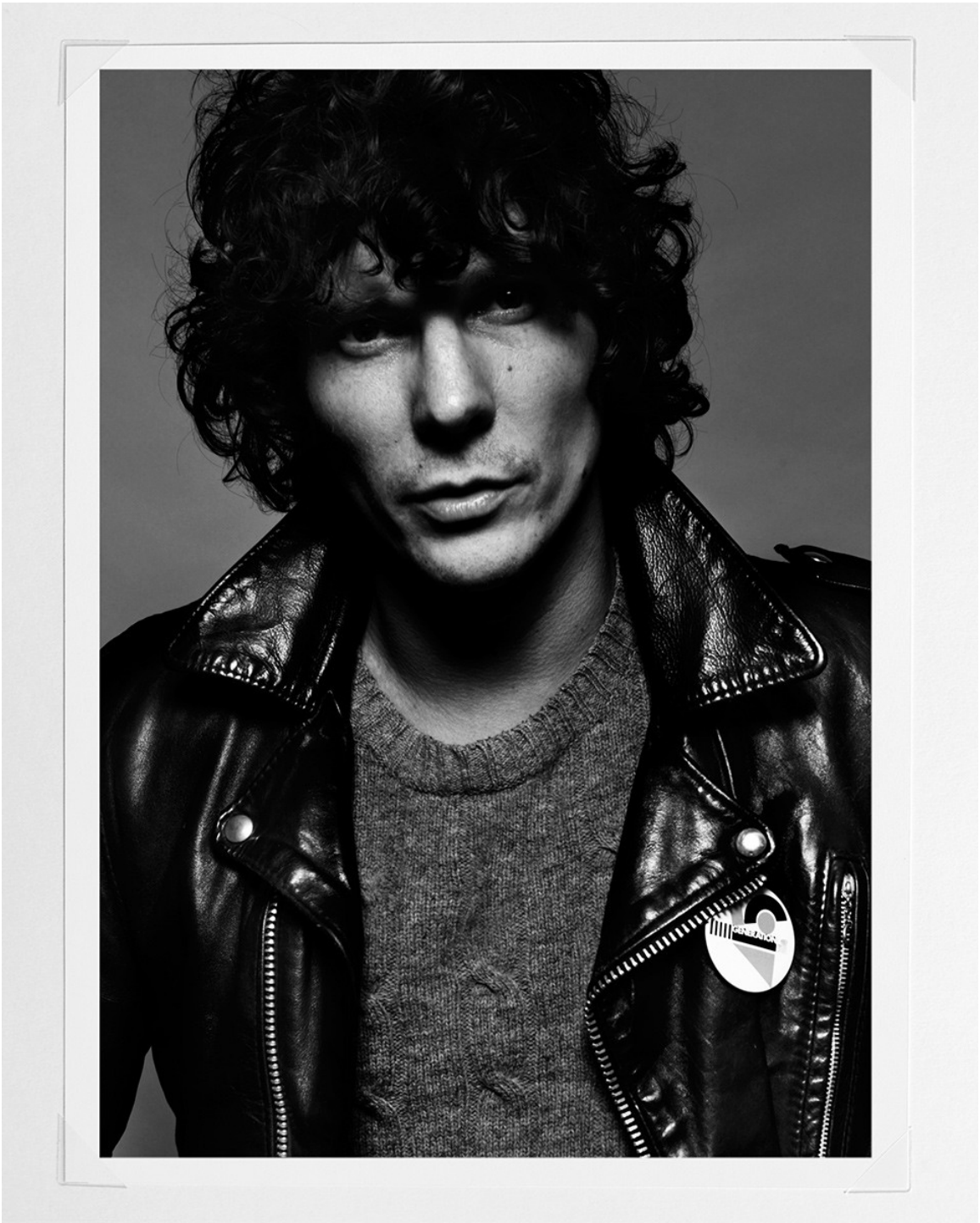

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

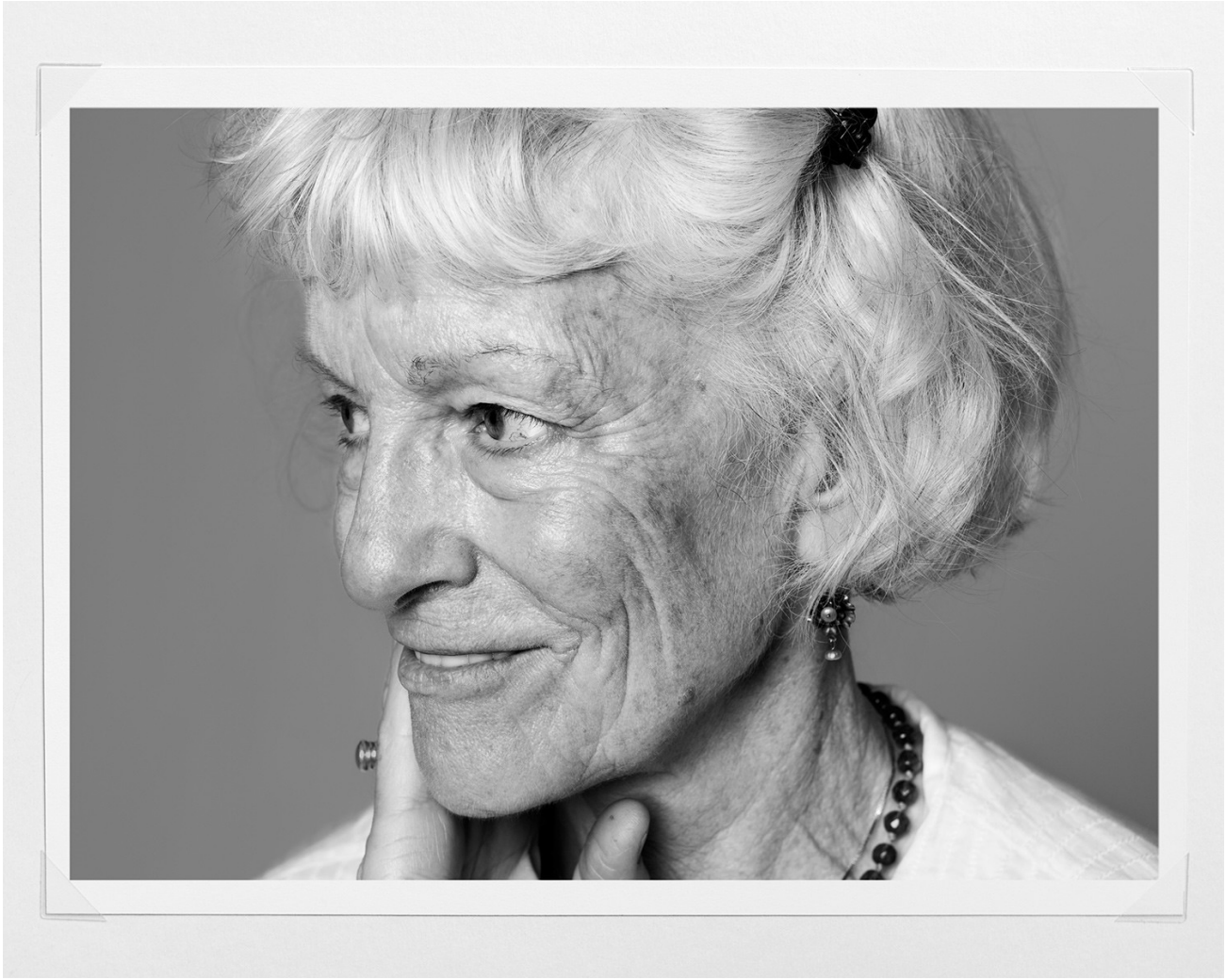

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

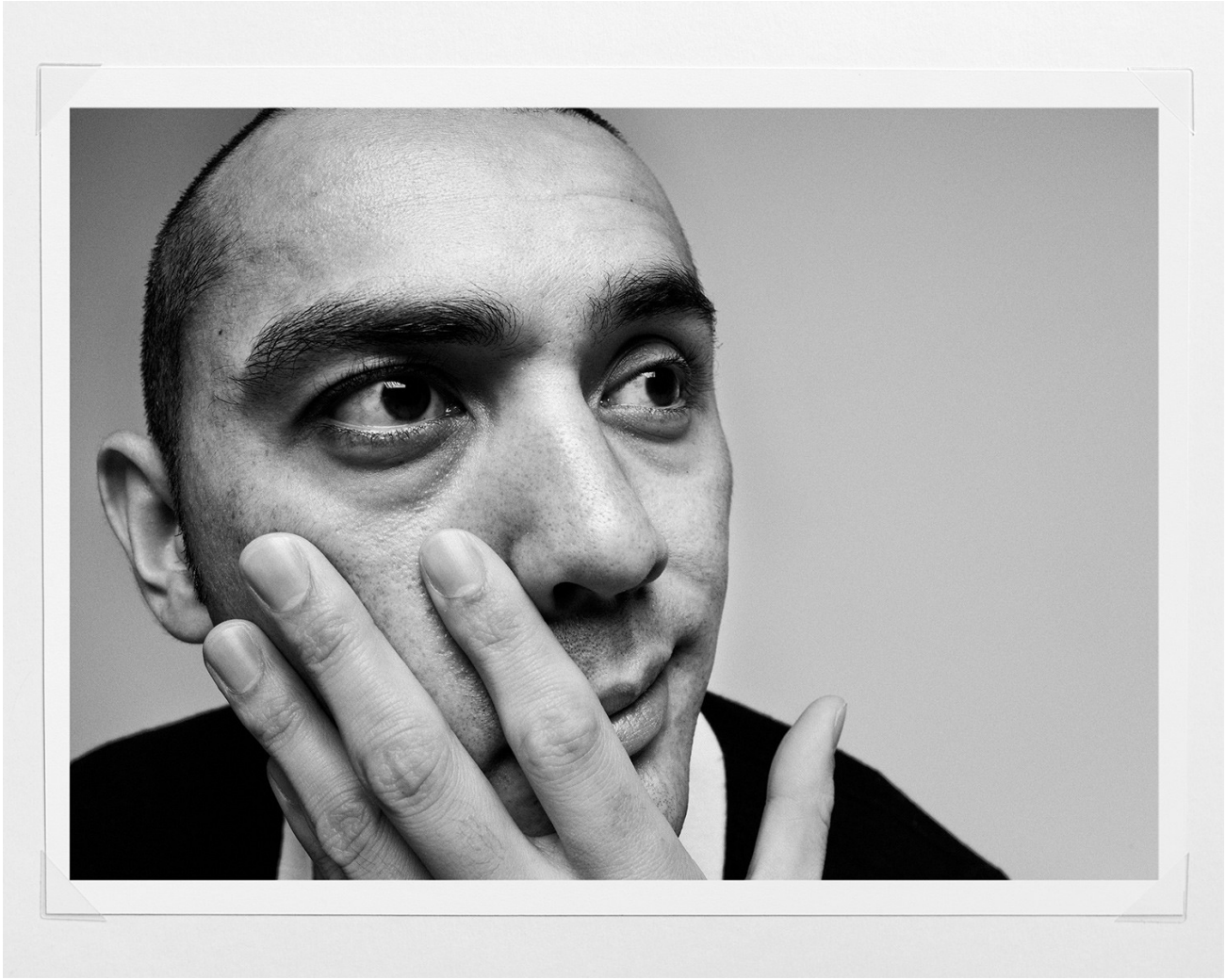

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

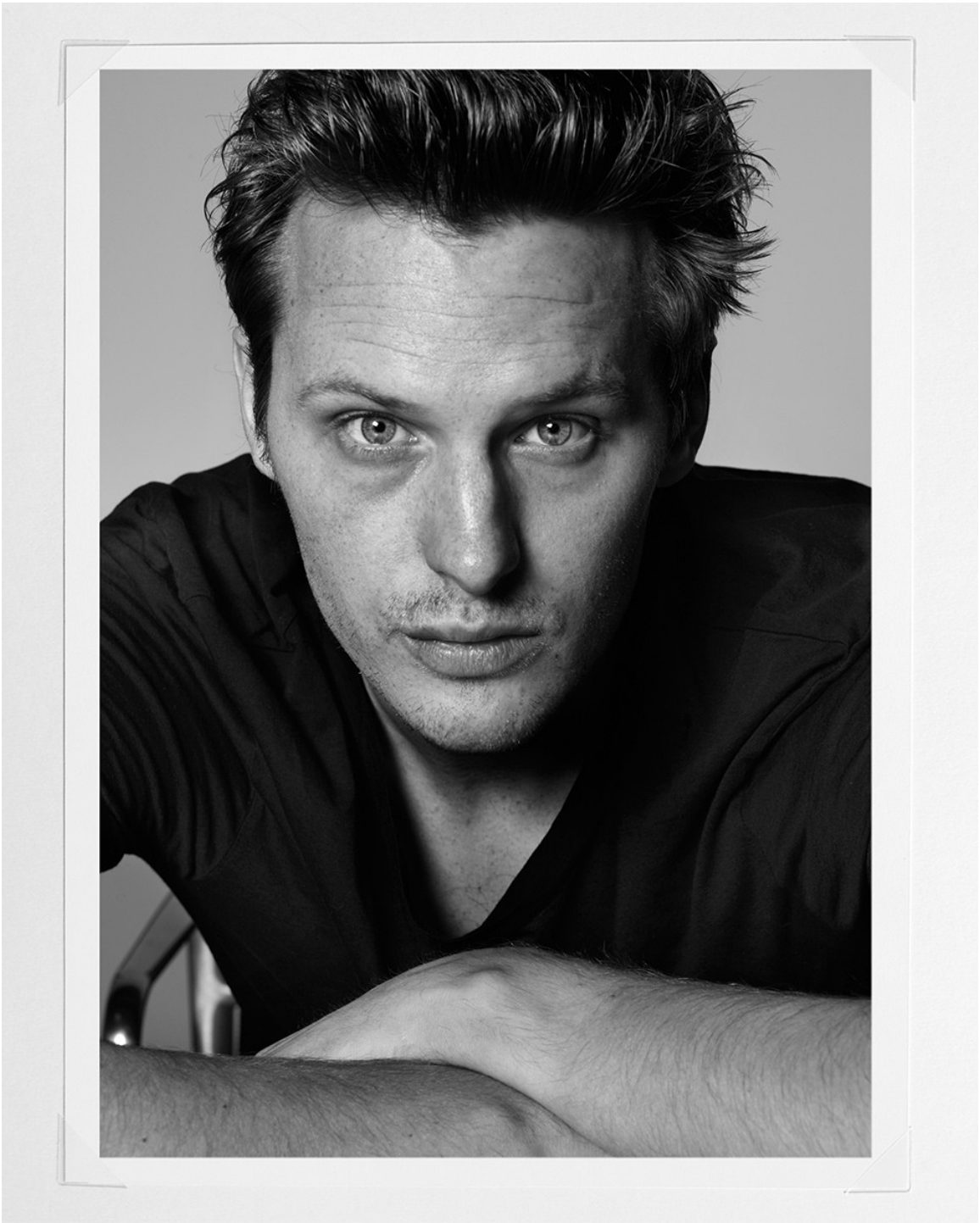

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

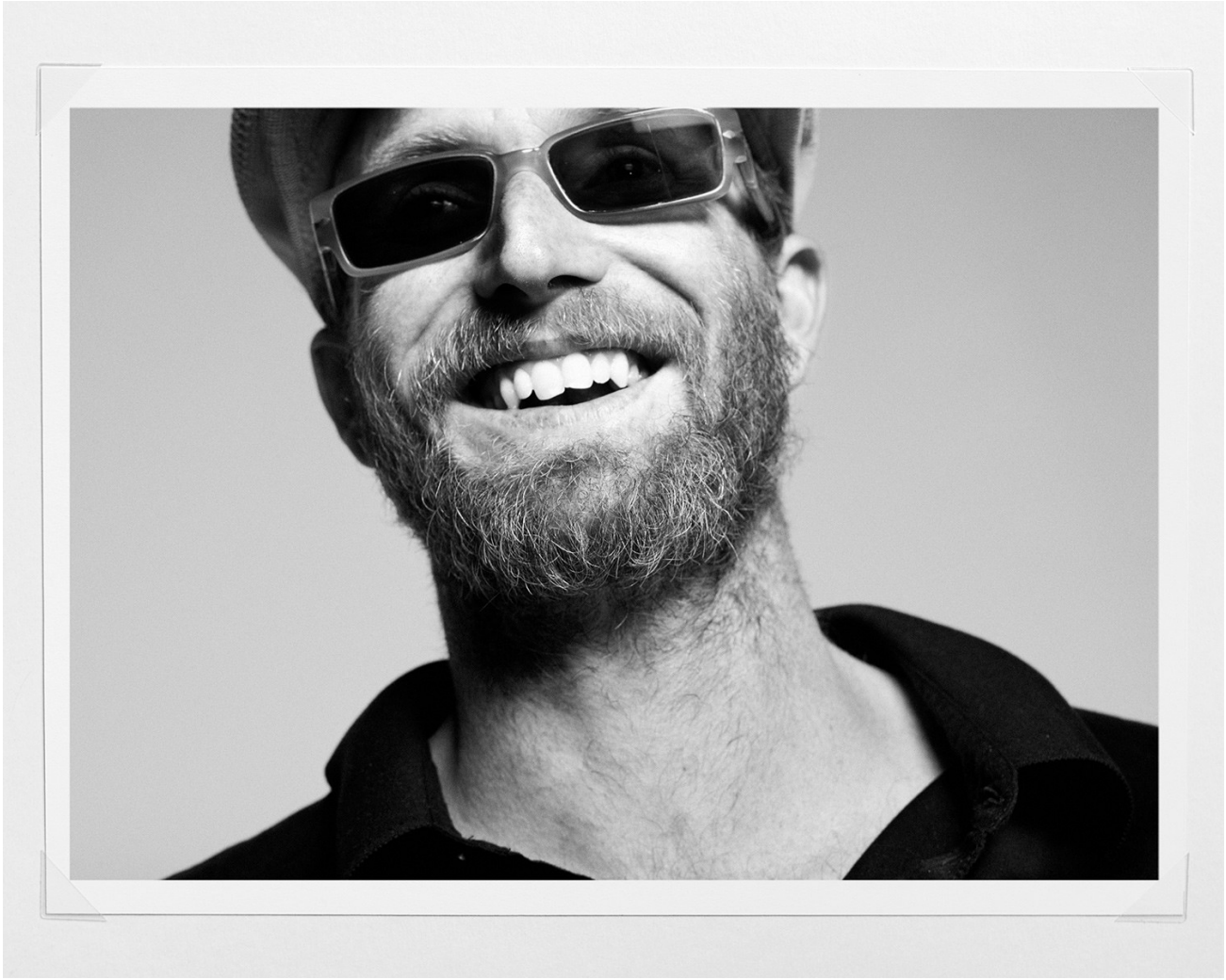

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

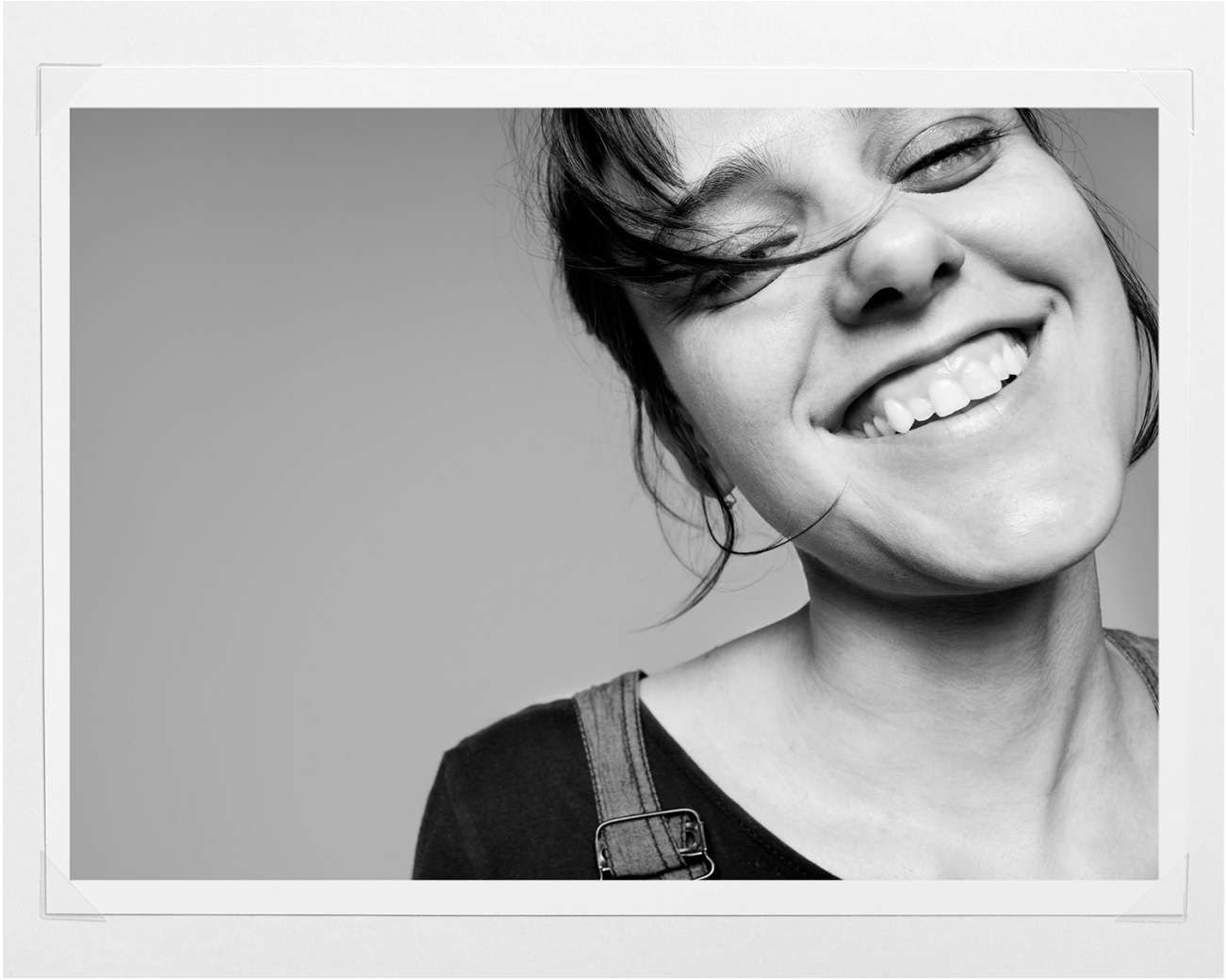

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

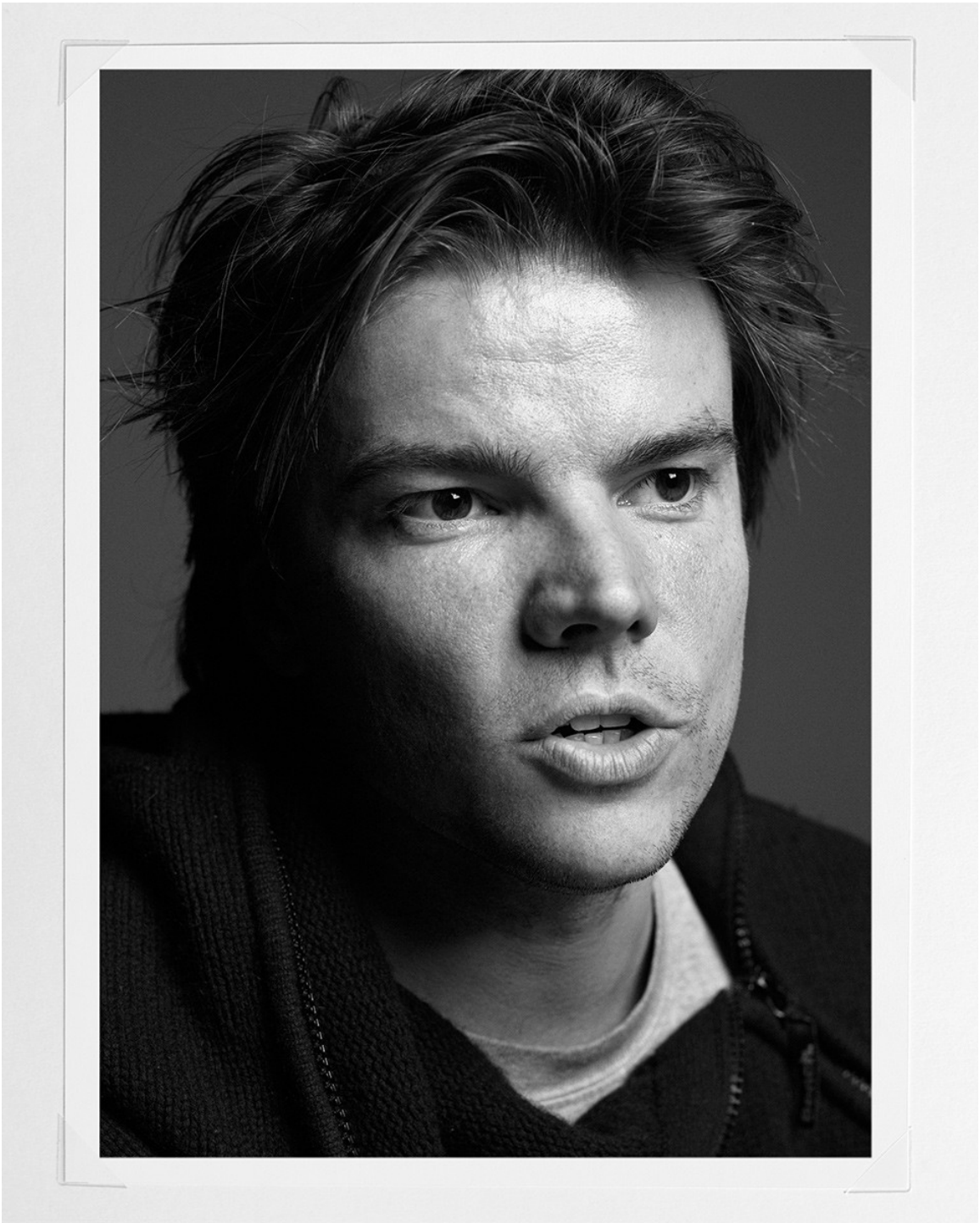

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

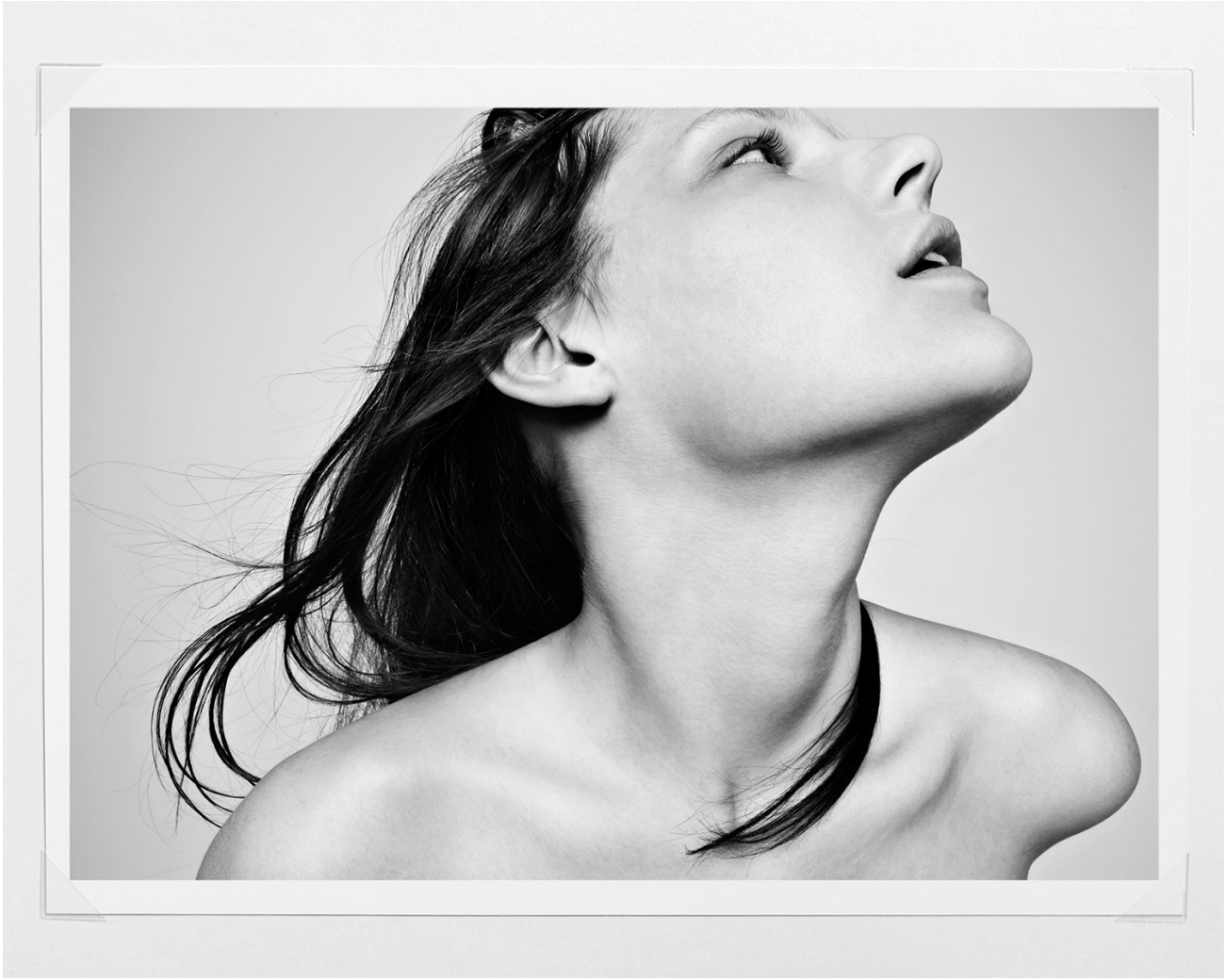

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

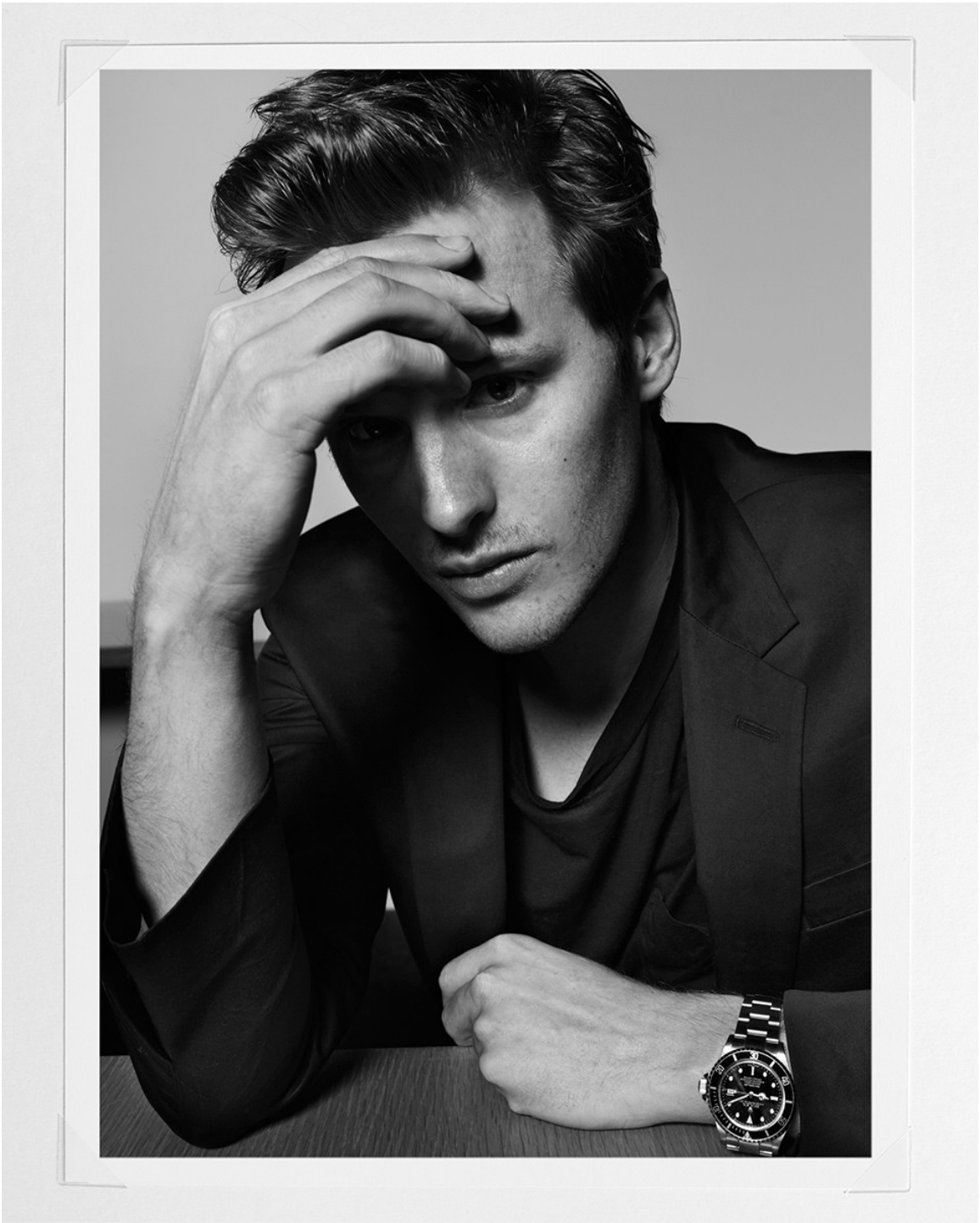

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

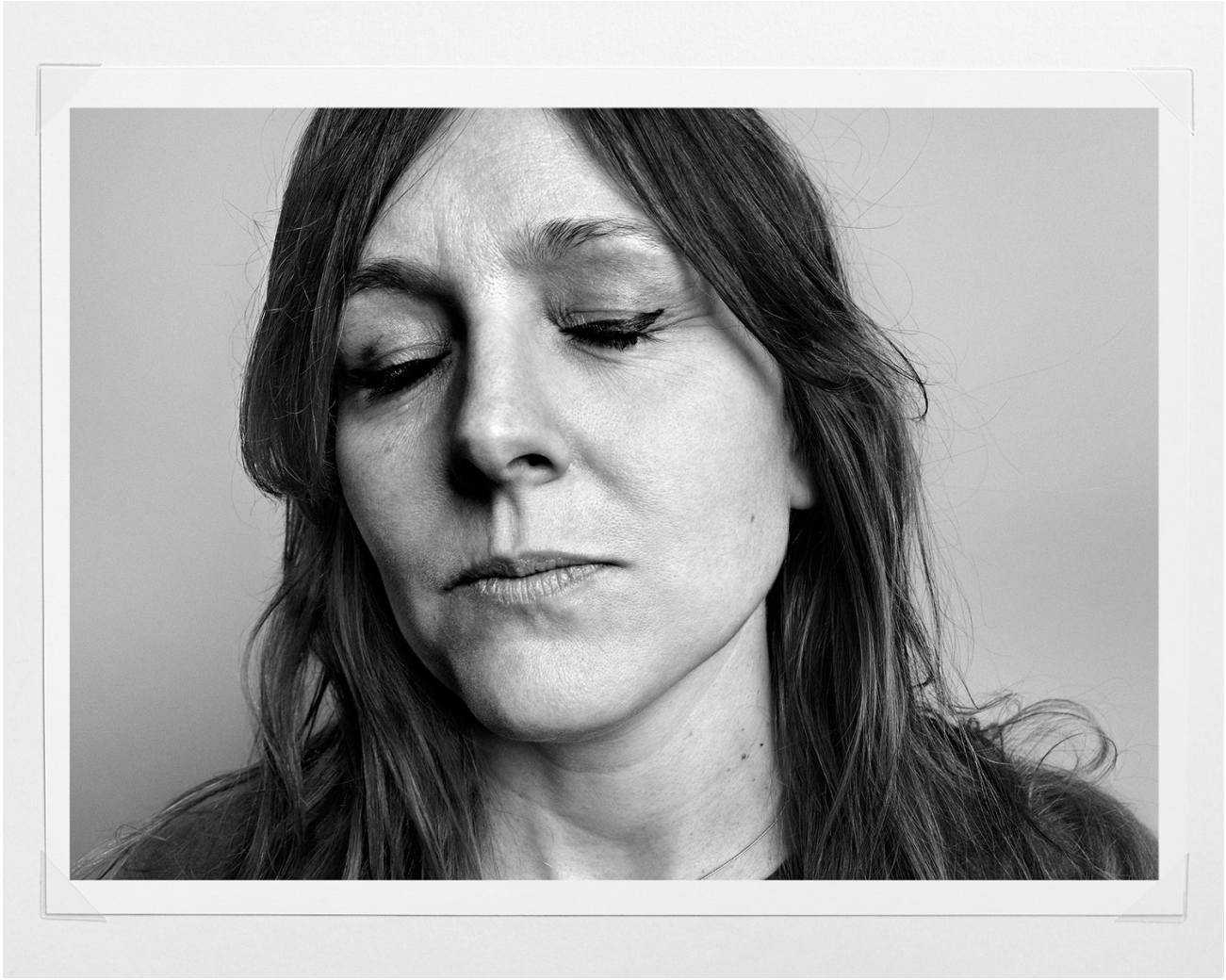

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

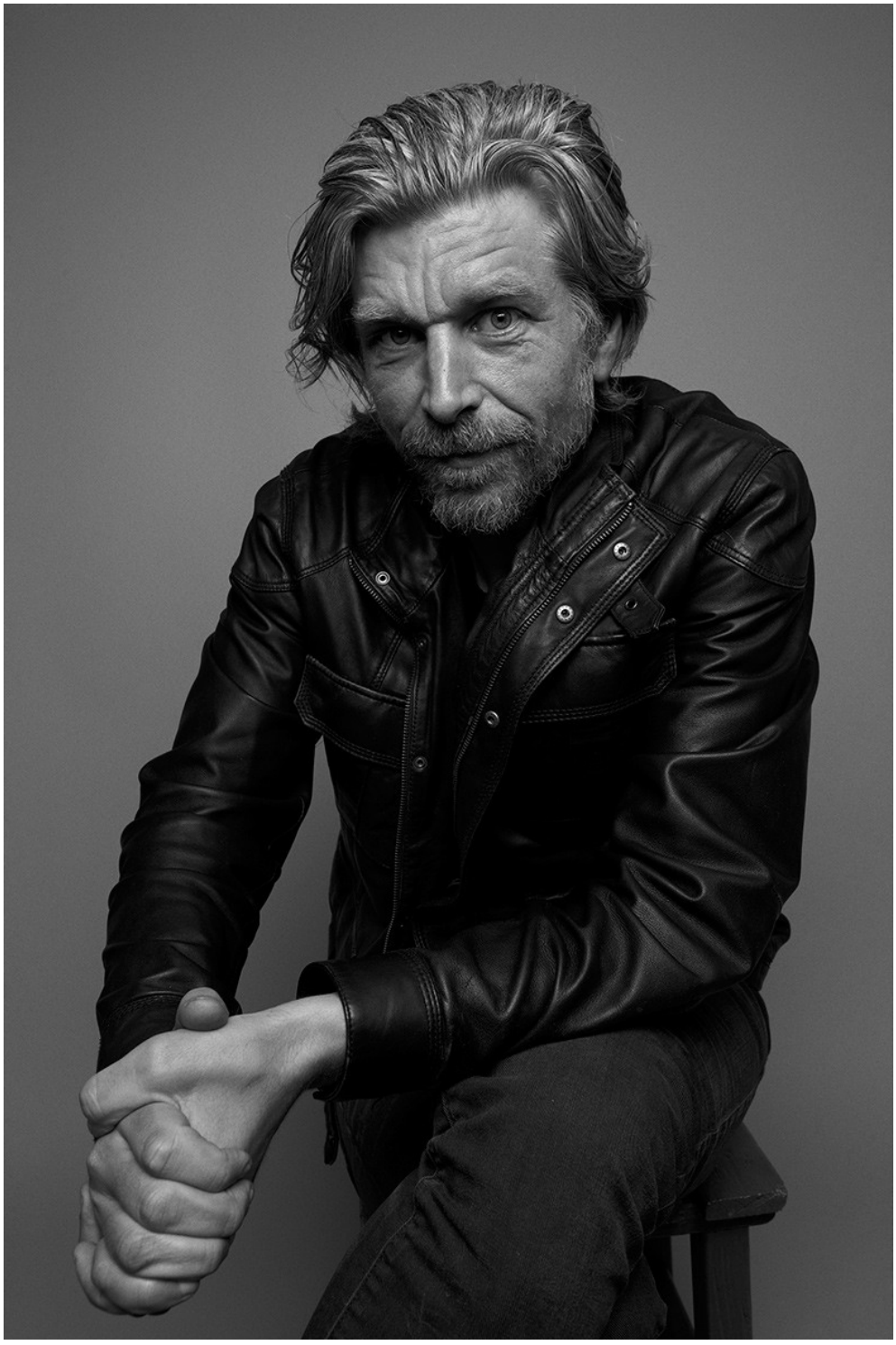

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

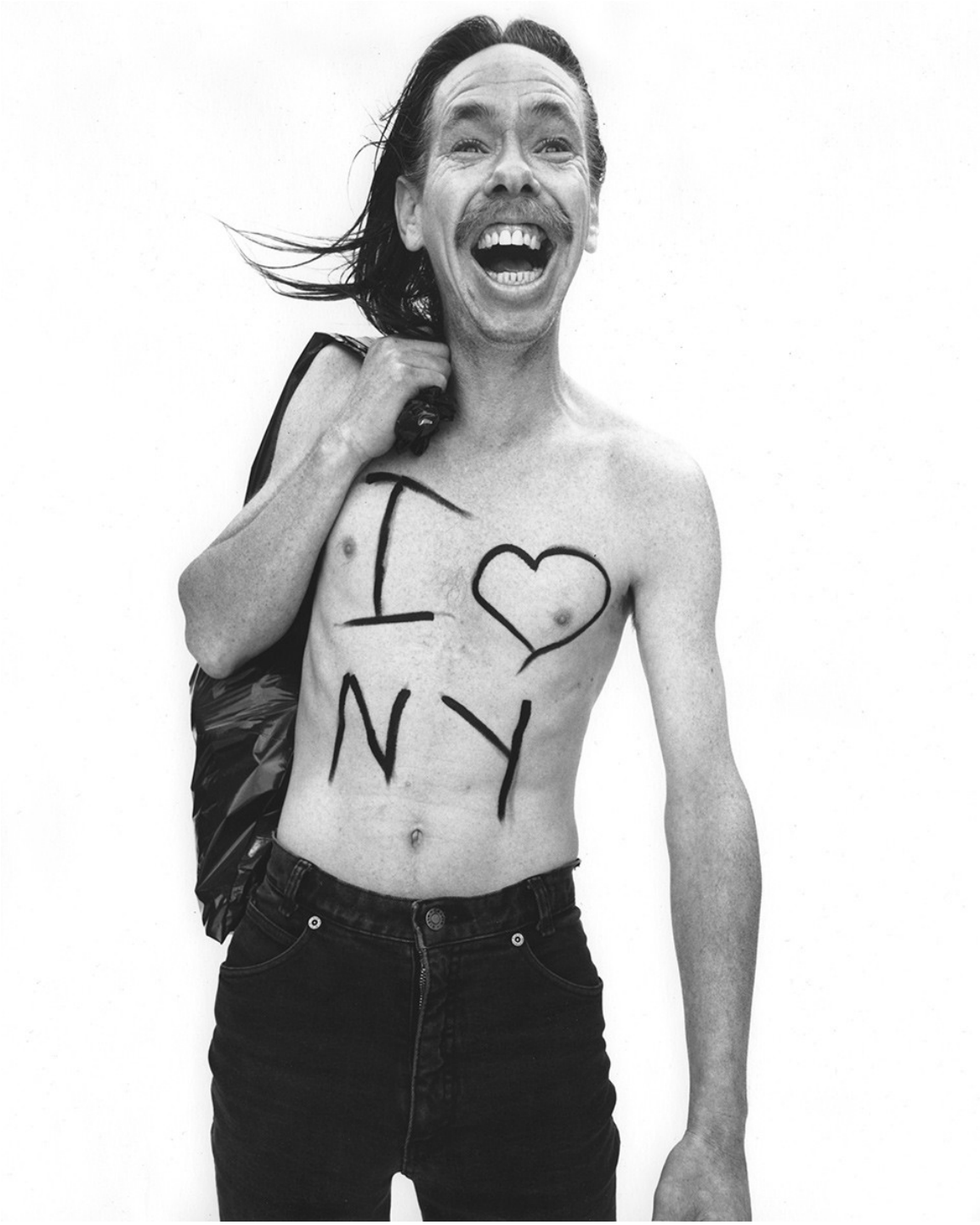

John Scarisbrick

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

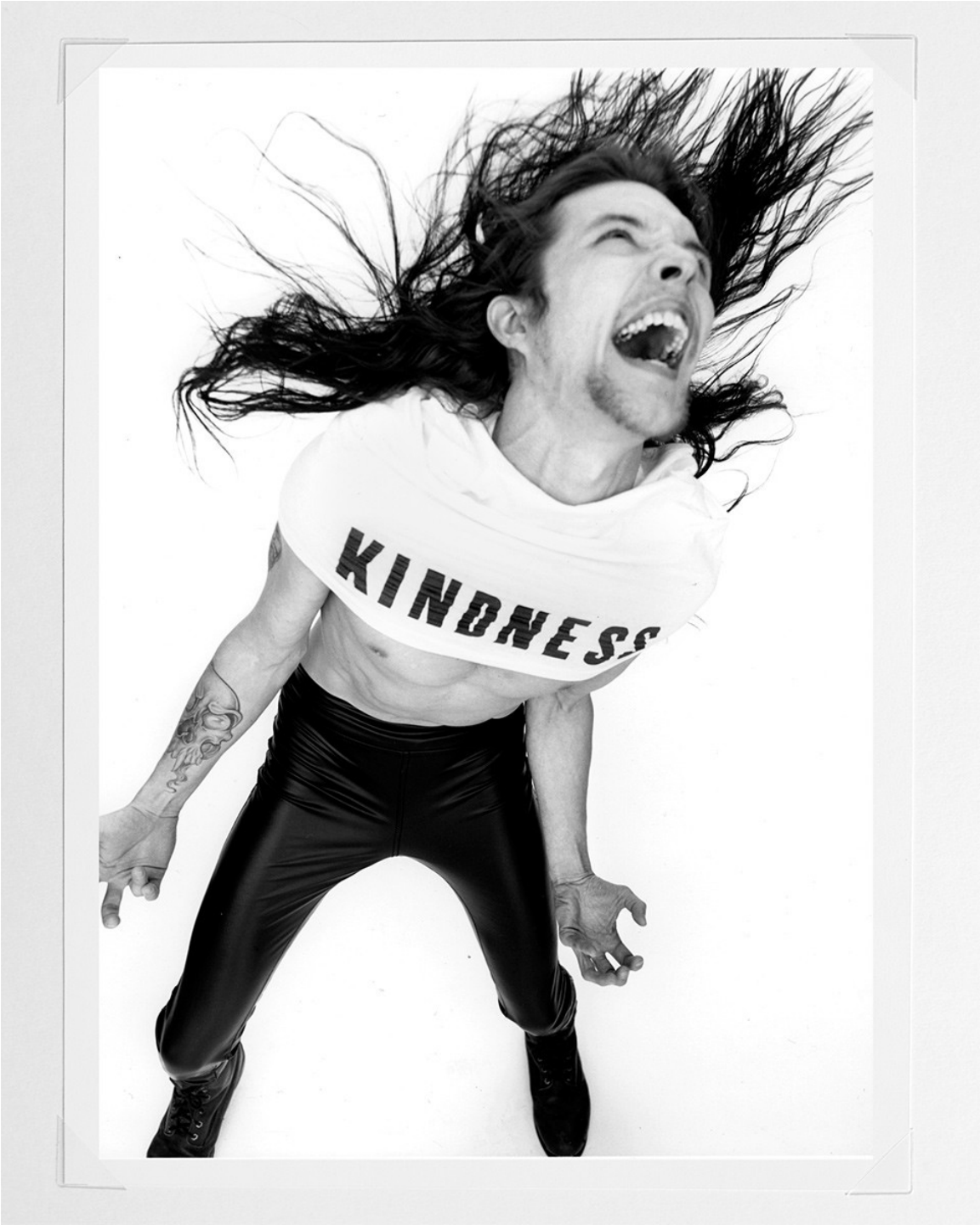

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

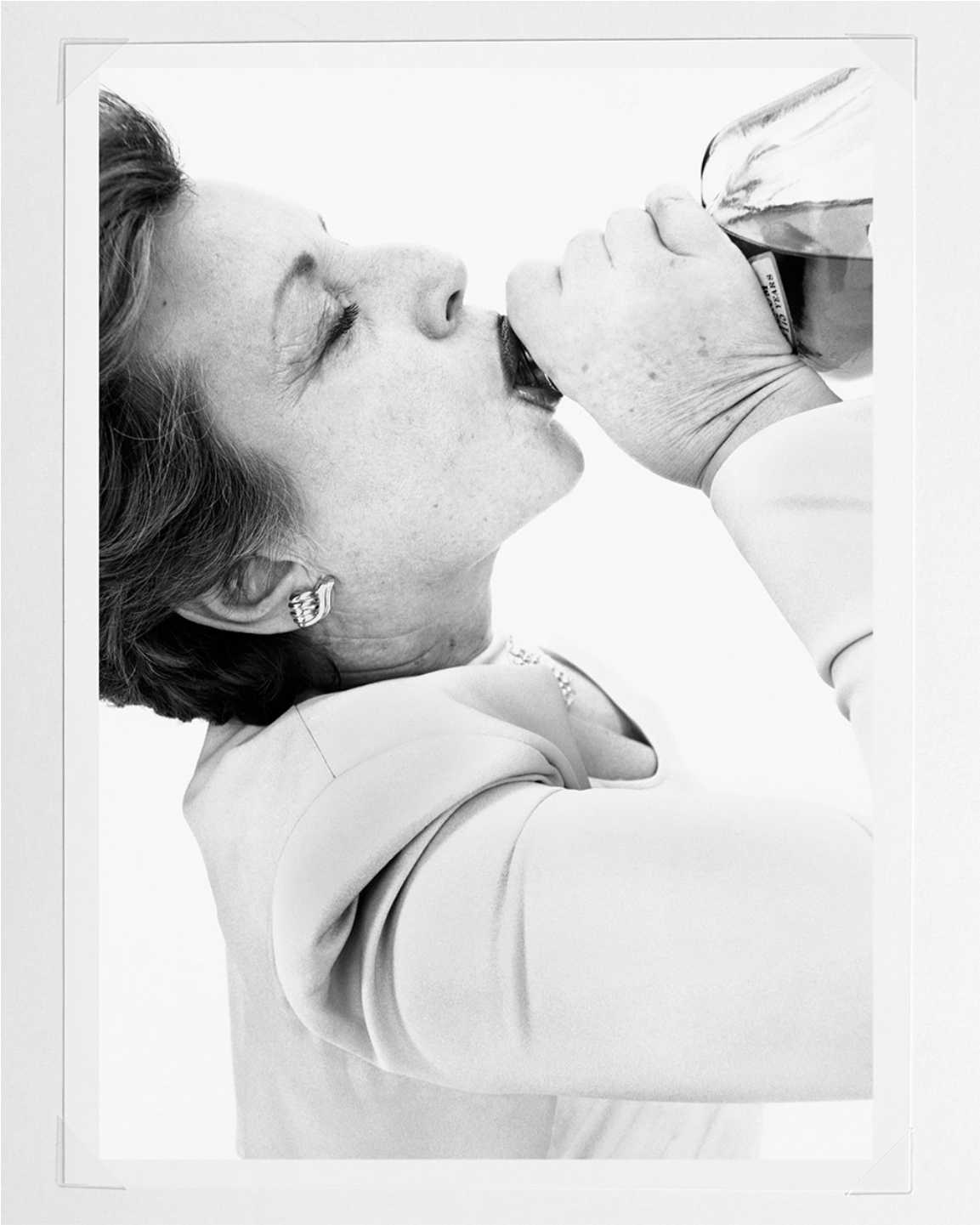

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

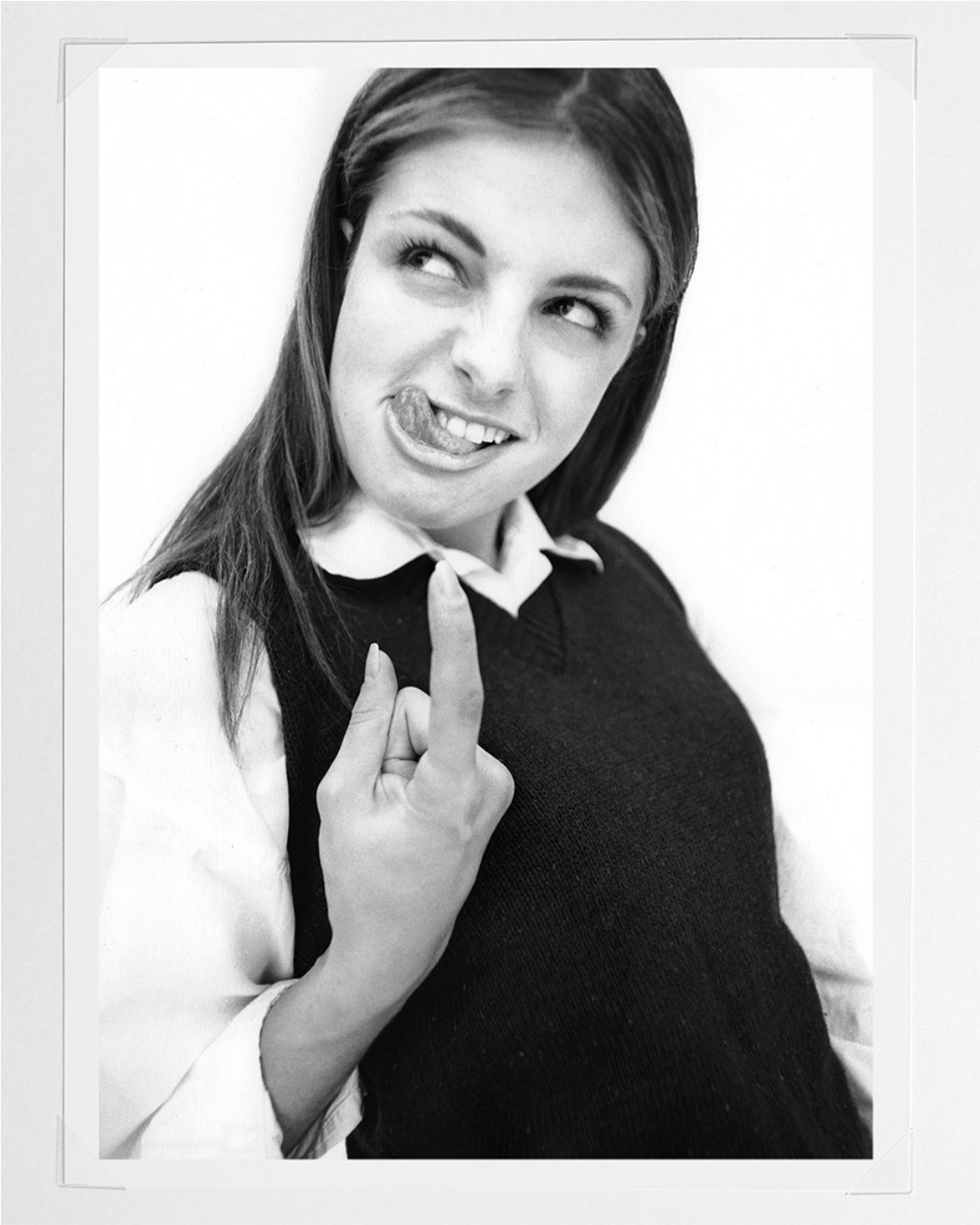

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

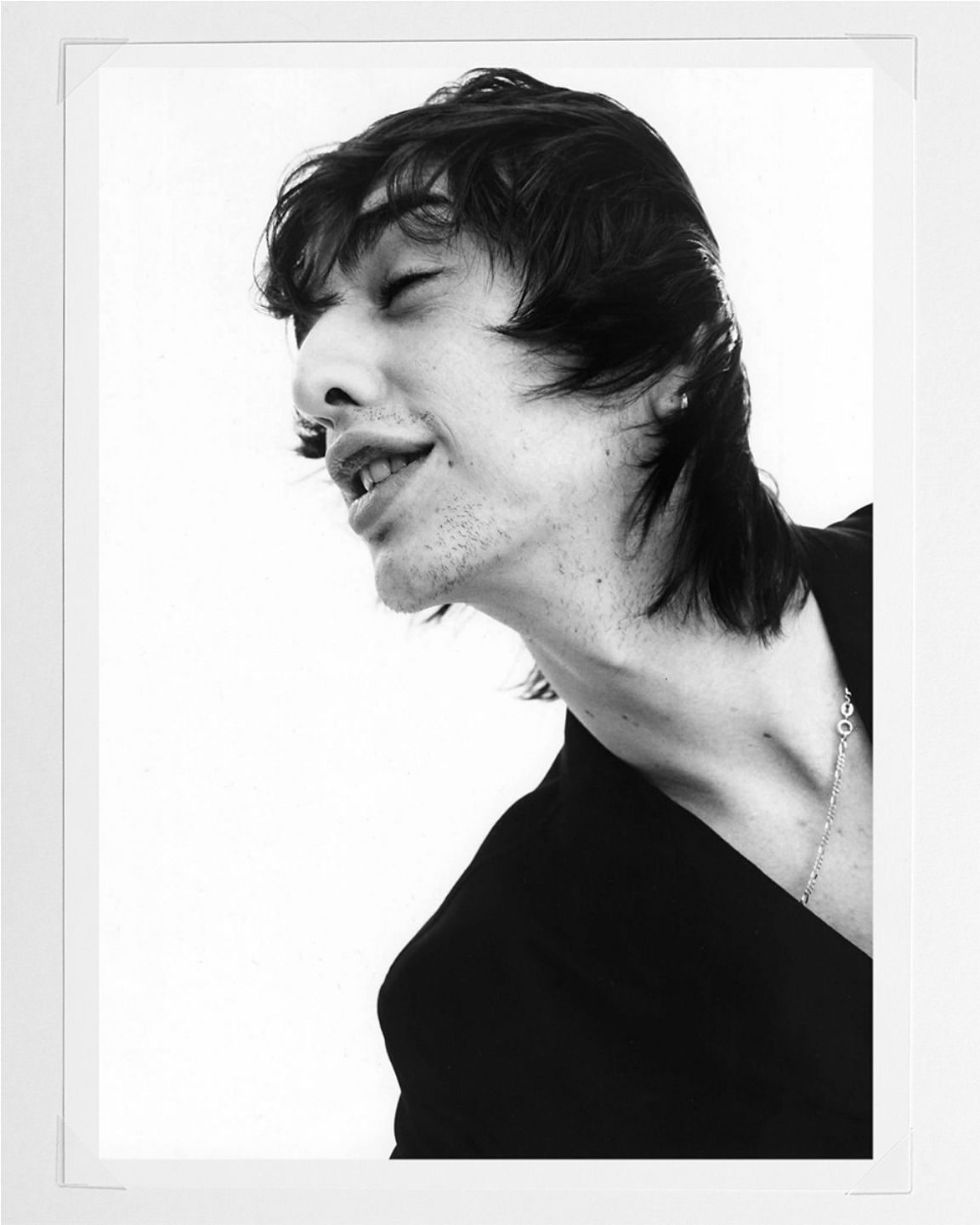

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

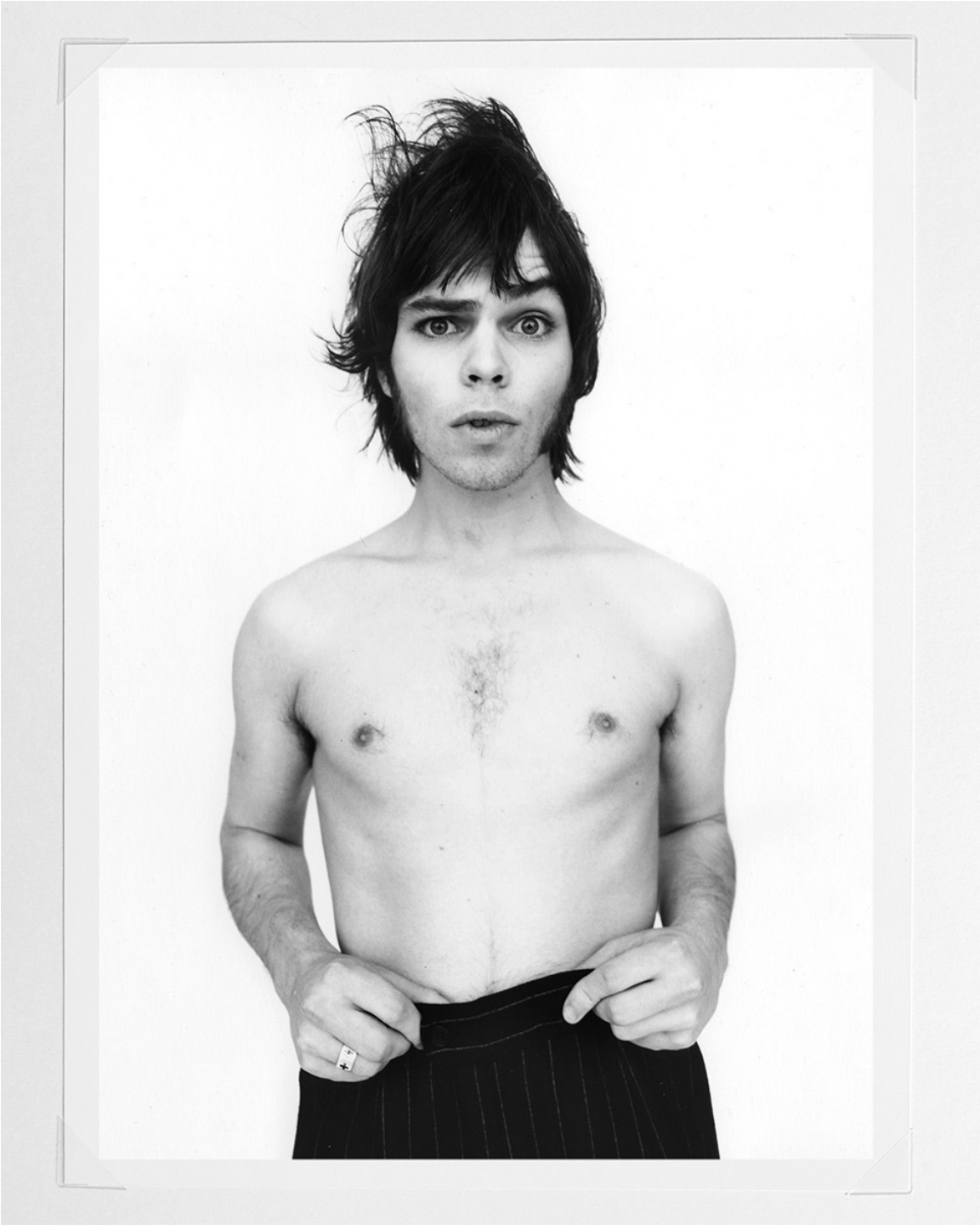

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

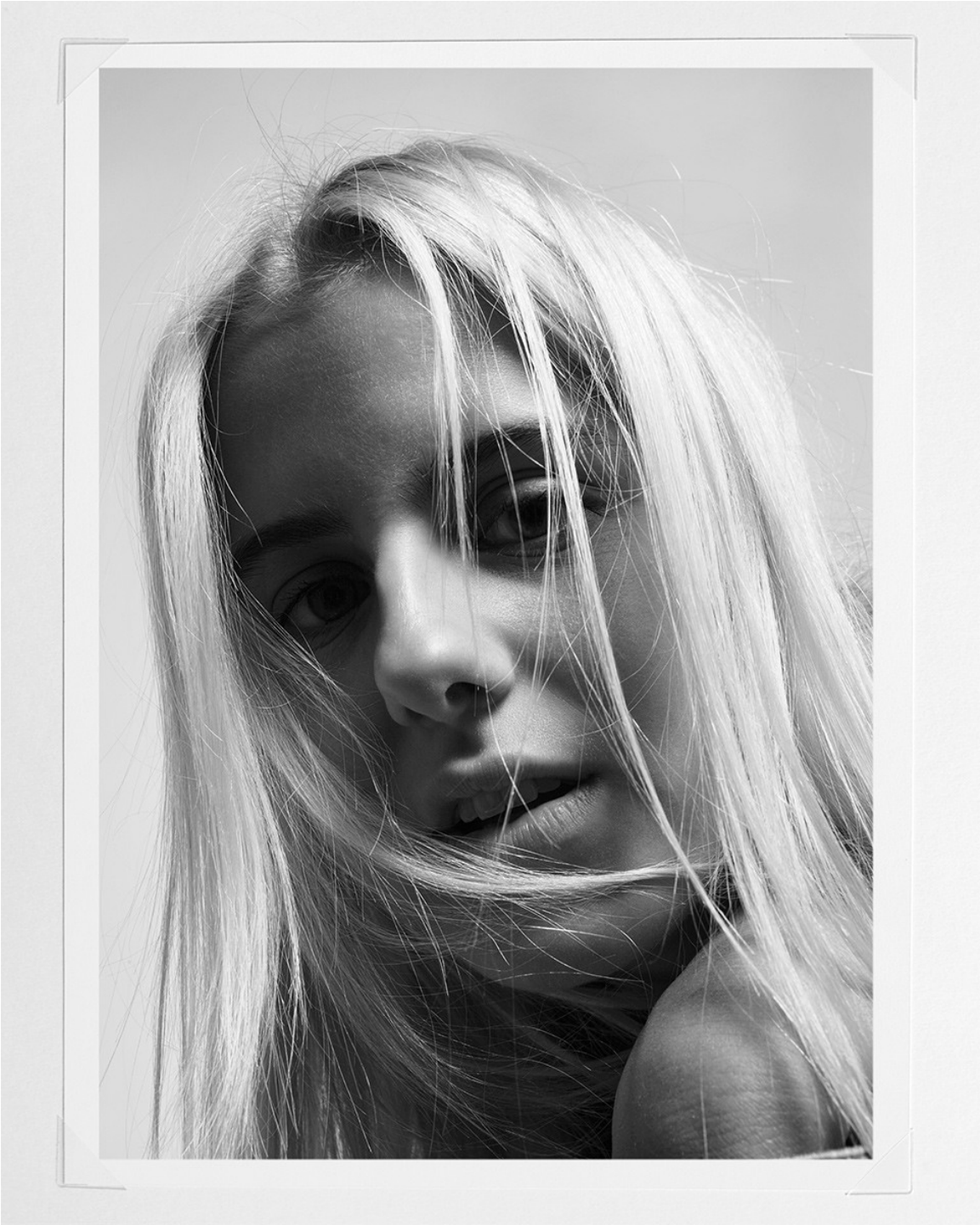

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

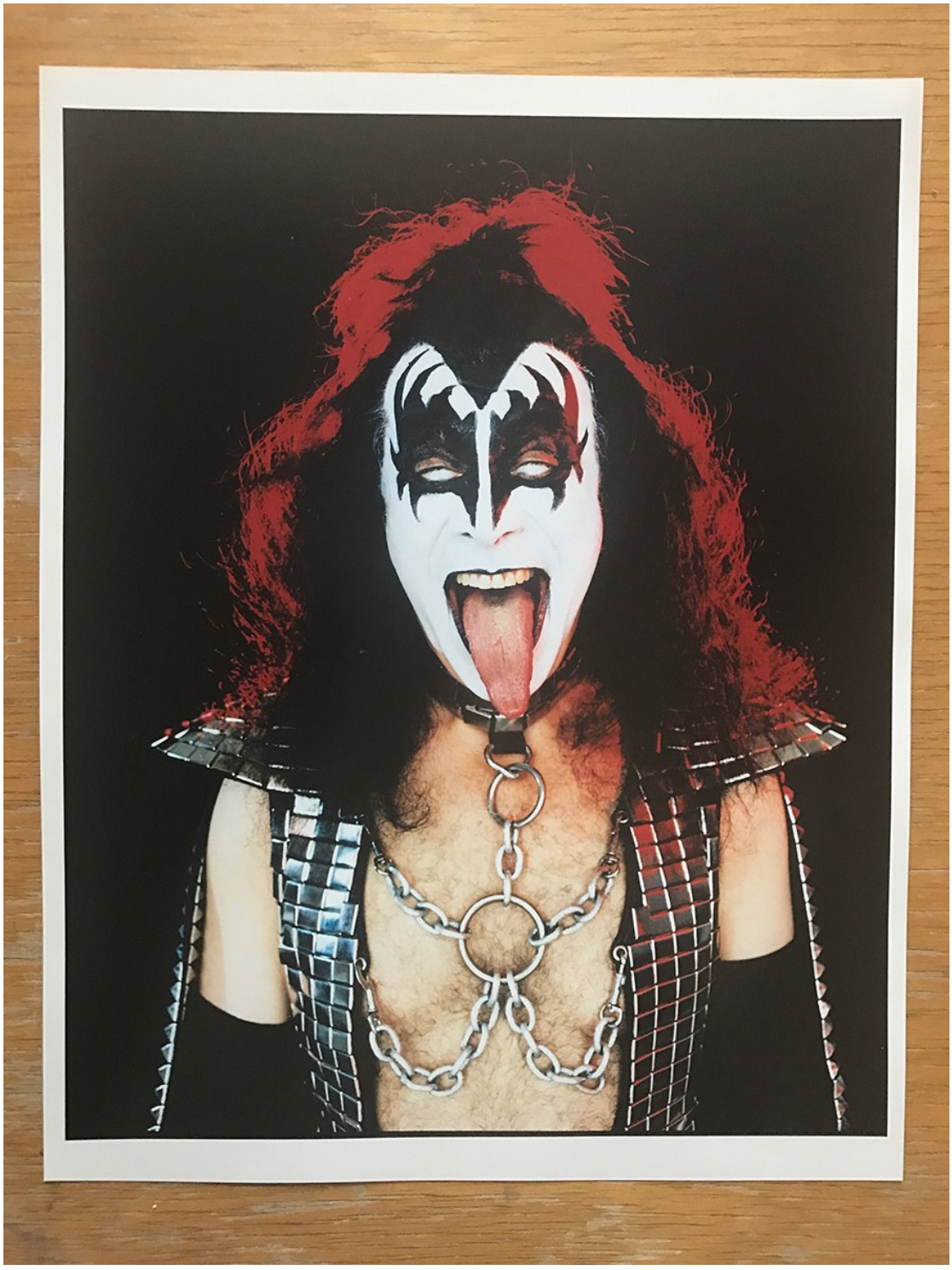

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

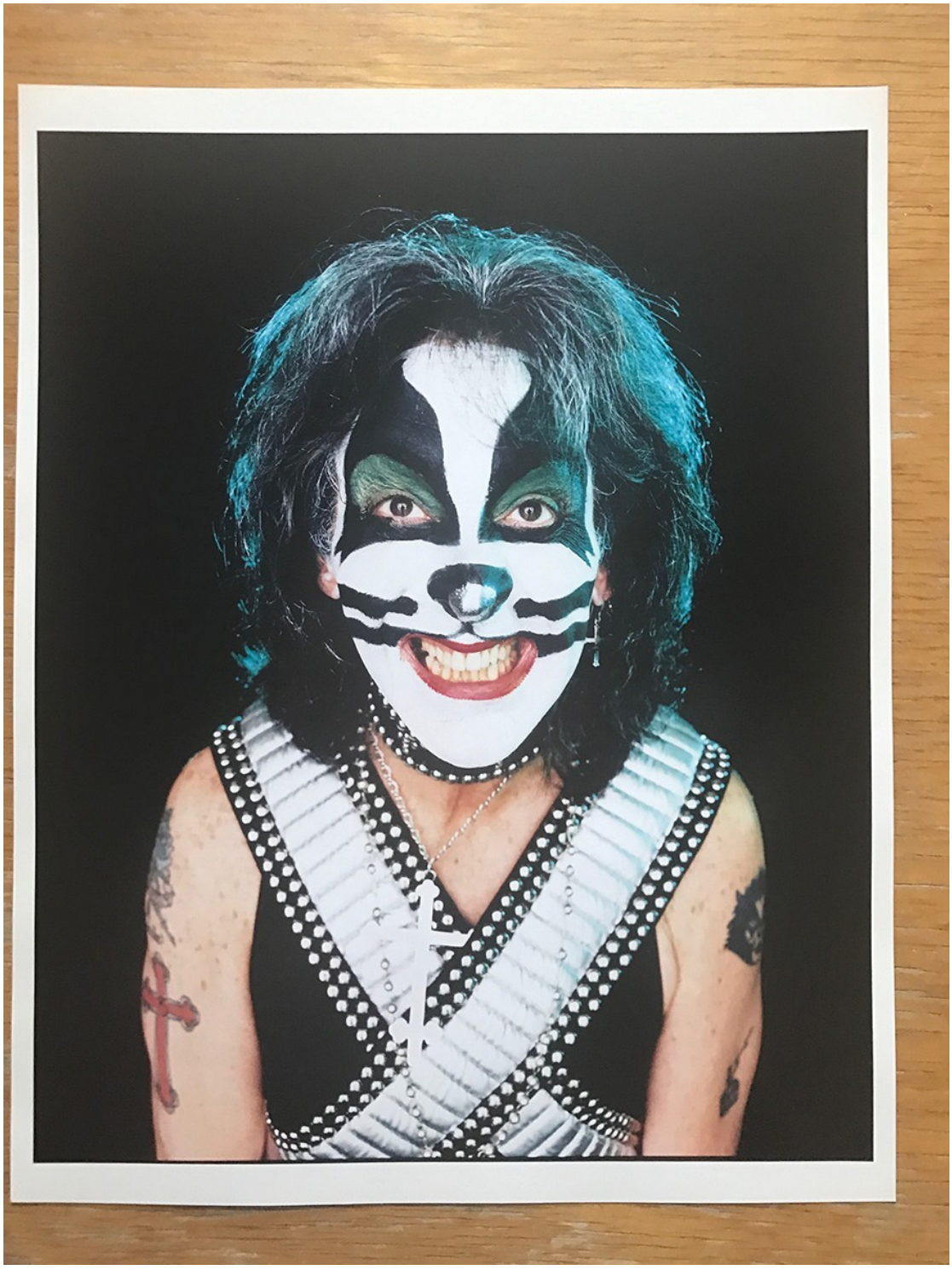

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

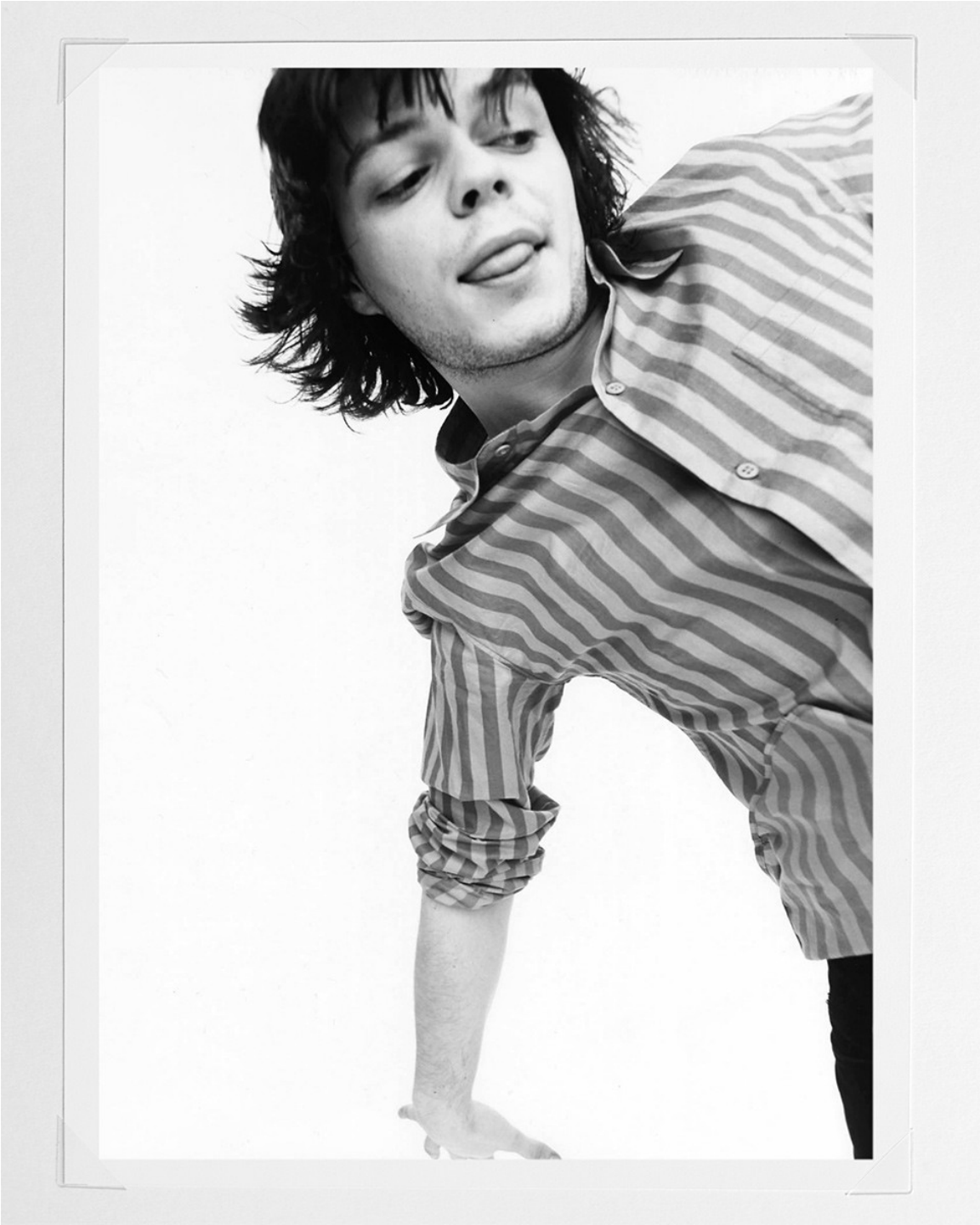

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com

Art Department

John Scarisbrick

www.art-dept.com